Hukuk Bölümü 2011/213 E. , 2012/11 K.

- YÖNETIM KURULU ÜYESI OLAN DAVACININ, YÖNETIM KURULU KARARIYLA ÜYELIĞINE SON VERILMESINE ILIŞKIN IŞLEMIN IPTALI ISTEMIYLE

  - ESNAF VE SANATKARLAR MESLEK KURULUŞLARI KANUNU (5362) Madde 1

"İçtihat Metni"

Davacı : M.A.

Vekili : Av. B.Y.

Davalı : Y.Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifi Başkanlığı

O L A Y : Davacı dava dilekçesinde; Y.Esnaf Ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifi Yönetim Kurulu üyesi iken tarafına gönderilen, 3.2.2010 tarihli, 2011/52 sayılı, Yönetim Kurulu üyeliği hakkındaki yazı ile; Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Teşkilatlandırma Genel Müdürlüğü Müfettişi Okan Sadi'nin 13.12.2010 tarihli teftiş raporu kesin sonucuna istinaden verilen talimata uyularak, 1.2.2011 tarih ve 2 nolu Kararı ile yönetim kurulu üyeliğine son verildiğinden bahisle; işlemin Kooperatifler Kanununa, Türk Ticaret Kanununun anonim ortaklıklarla ilgili hükümlerine ve Kooperatif Anasözleşme hükümlerine aykırı olduğunu ifade ederek; yönetim kurulu üyeliğinin devam ettiğinin tespitine bu kabul edilmez ise, hukuka aykırı çıkarma işleminin iptaline karar verilmesi istemiyle adli yargı yerinde dava açmıştır.

YUSUFELİ ASLİYE HUKUK MAHKEMESİ; 8.3.2011 gün ve E:2011/41, K:2011/9 sayı ile; 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşu Kanunun 1. Maddesine göre; "Bu Kanunun amacı; esnaf ve sanatkarlar ile bunların yanlarında çalışanların mesleki ve teknik ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlerine uygun olarak gelişmelerini ve mesleki eğitimlerini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleriyle ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak, meslek disiplini ve ahlakını korumak ve bu maksatla kurulan tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğindeki esnaf ve sanatkarlar" odaları ile bu odaların üst kuruluşu olan birlik, federasyon ve Konfederasyonun çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir. "maddesi gereğince Esnaf ve Sanatkarlar Odası Başkanlıklarının meslek kuruluşları olduğu; 2709 Sayılı 1982 T.C. Anayasasının 135. maddesine göre; "Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları; belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadı ile kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında, gizli oyla seçilen kamu tüzel kişilerdir. Kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadi teşebbüslerinde asli ve sürekli görevlerde çalışanların meslek kuruluşlarına girme mecburiyeti aranmaz.(Değişik üçüncü fıkra: 23.7.1995-4121/13 md.) Bu meslek kuruluşları, kuruluş amaçları dışında faaliyette bulunamazlar. (Değişik dördüncü fıkra: 23.7.1995-4121/13 md.) Bu meslek kuruluşları ve üst kuruluşları organlarının seçimlerinde siyasi partiler aday gösteremezler. (Değişik beşinci fıkra: 23.7.1995-4121/13 md.) Bu meslek kuruluşları üzerinde Devletin idari ve mali denetimine ilişkin kurallar kanunla düzenlenir. (Değişik altıncı fıkra: 23.7.1995 - 4121/13 md.) Amaçları dışında faaliyet gösteren meslek kuruluşlarının sorumlu organlarının görevine, kanunun belirlediği merciin veya Cumhuriyet savcısının istemi üzerine mahkeme kararıyla son verilir ve yerlerine yenileri seçtirilir. (Değişik yedinci fıkra: 23.7.1995-4121/13 md.) Ancak, milli güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, kanunla bir merci, meslek kuruluşlarını veya üst kuruluşlarını faaliyetten men ile yetkilendirilebilir. Bu merciin kararı, yirmi dört saat içerisinde görevli hakimin onayına sunulur. Hakim, kararını kırk sekiz saat içinde açıklar; aksi halde, bu idari karar kendiliğinden yürürlükten kalkar." hükmü gereğince meslek kuruluşlarının kamu tüzel kişisi olduğu; kamu tüzel kişiliğinin üyelikten çıkarma işlemlerinin idari işlem olduğu, idari işlemlerin idari yargıda çözümlendiği; Yargıtayın da yerleşmiş içtihadının bu doğrultuda bulunduğu, Yargıtay 4.H.D. nin 7.3.1996 tarih 1996/1035 E. 1996/1462 K. sayılı ilamı ile Yargıtay 4. HD. nin 19.3.2009 tarih ve 2009/2675E. 2009/4111K sayılı ilamlarında üyelikten çıkarma kararının idari işlem niteliğinde olduğunun belirtildiği; yargı çeşitleri arasındaki ilişkiye yargı yolu denildiği, belirli bir davaya aynı yargı yolundaki ilk derece mahkemelerinin hangisinin bakacağını belirlemek görev; bir davaya hukuk mahkemesinde mi yoksa idare mahkemesinde bakılacağını belirlemek görevinin yargı yolu sorunu olduğu, görev gibi yargı yolunun da kamu düzenine ilişkin bulunduğu, bu nedenle kendisine açılan bir davada resen görevsiz olduğu kanısına varan hukuk mahkemesinin vereceği görevsizlik kararında davanın idari yargıda görevli olduğunu bildirerek görevsiz olduğuna dair karar vermekte yetinilmesinin gerektiği; hukuk mahkemesi görevsizlik kararında ayrıca İdare mahkemelerinden hangisini görevli olduğunu ve dosyanın idare mahkemesine gönderilmesine karar vermesinin gerekli olmadığı, bu halde 1086 Sayılı HUMK. nun 27. maddesi hükmünün uygulanmayacağı, (Kuru, Baki; Hukuk Muhakemeleri Usulü Cilt 1, Altıncı Baskı, İstanbul 2001, s. 217 vd.) Yargıtayın yerleşmiş içtihadının bu doğrultuda olduğu, (Yargıtay 4.H.D. 14.11.1985 tarih 1985/8179 Esas, 1985/9335 Karar); davacı tarafça dernek genel kurul kararının iptali gibi düşünülüp adli yargıda dava açılmış ise de yukarıda anılan sebeplerde kamu niteliğinde meslek kuruluşu olan Esnaf ve Sanatkarlar Odası üyeliğinden çıkarma işleminin idari yargıda çözümleneceği gerekçesiyle; dava dilekçesinin (Yargı yolu yönünden) reddine karar vermiş, bu karar temyiz edilmeksizin kesinleşmiştir.

Davacı bu defa vekili vasıtasıyla; yönetim kurulundan çıkarma işleminin iptaline karar verilmesi istemiyle idari yargı yerinde dava açmıştır.

RİZE İDARE MAHKEMESİ; 21.7.2011 gün ve E:2011/516 sayı ile; dava dosyasının incelenmesinden; davacının Y.Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifi denetleme kurulu üyeliğinin, kooperatif ana sözleşmesinin 52. maddesinin 5. fıkrasının 2. bendine istinaden sona erdirilmesi üzerine Y.Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifi Başkanlığı hasım gösterilmek suretiyle Y.Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 2011/41 numaralı esasına kayden açılan davada, adı geçen mahkeme tarafından 08.03.2011 tarih ve 2011/9 sayılı karar ile kamu niteliğinde meslek kuruluşu olan esnaf ve sanatkarlar odası üyeliğinden çıkarma işleminin idari yargıda çözümlenmesi gerektiğinden bahisle görev ret kararı verildiği, bunun üzerine iş bu davanın açıldığının anlaşıldığı; Kooperatiflerin, Anayasanın 135. Maddesinde ifade edilen kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarından olmadığı gibi 5362 sayılı kanun hükümleri uyarınca değil, 1163 sayılı kanun hükümleri uyarınca kurulmakta oldukları; 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 1. maddesinde kooperatiflerin; tüzel kişiliğe haiz olmak üzere, ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek ve geçimlerine ait ihtiyaçlarını, karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet sebebiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve kamu tüzel kişileri ile özel idareler, belediyeler, köyler, cemiyetler, dernekler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli teşekküller olarak tanımlanmış bulunduğu; 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 98. maddesinde, kanunda aksine açıklama olmayan hususlarda Türk Ticaret Kanunundaki Anonim Şirketlere ait hükümlerin uygulanacağı, 99. maddesinde ise kanunda düzenlenen hususlardan doğan hukuk davalarının tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın ticari dava sayılacağının belirtilmiş olduğu; 1163 sayılı kanunda kooperatiflerin tüzel kişiliğe sahip oldukları belirtilmekle birlikte kamu mu,

yoksa özel hukuk tüzel kişisi mi olduğu yönünde bir belirleme yapılamadığı; Kooperatiflerin kurucuları genelde gerçek kişiler olduğundan ve kamu yararı amacıyla değil, ortaklarının başta ekonomik olmak üzere menfaatlerini korumak amacıyla özel çıkarlar dikkate alınarak kurulduğundan, ayrıca alıntısı yapılan Kooperatifler Kanununun 98. maddesinde de kanunda aksine açıklama olmayan hususlarda Türk Ticaret Kanunundaki anonim şirketlere ait hükümlerin uygulanacağı belirtildiğinden, kooperatiflere özel hukuk tüzel kişilerinin, özellikle de aksine hüküm olmayan hallerde anonim şirketlerin tabi olduğu yargı yolu hükümlerinin uygulanmasının gerektiği; bu açıklamalar karşısında, 1163 sayılı kanunda kooperatif organlarının alacağı kararlara karşı idari yargı yerlerine başvurulabileceği yönünde bir hüküm bulunmaması ve aynı kanunun 98 ve 99. maddeleri hükmü karşısında, idari işlem veya eylemden kaynaklanmayan işbu davada uyuşmazlığın görüm ve çözümünde adli yargının görevli olduğu kanısına varıldığı gerekçesiyle; Y.Asliye Hukuk Mahkemesinin 08.03.2011 tarih ve E.20 11/41 ve 2011/9 sayılı kararı ile adı geçen Mahkeme kendisini görevsiz gördüğünden, görevli yargı yerinin belirlenmesi için 2247 Sayılı Uyuşmazlık Mahkemesinin Kuruluş ve İşleyişi Hakkında Kanun'un 19. maddesi uyarınca dava dosyasının Uyuşmazlık Mahkemesi'ne gönderilmesine karar vermiştir.

İNCELEME VE GEREKÇE:

Uyuşmazlık Mahkemesi Hukuk Bölümü'nün, Ahmet AKYALÇIN'ın Başkanlığında, Üyeler: Mustafa AYSAL, Eyüp Sabri BAYDAR, Sıddık YILDIZ, Nurdane TOPUZ, Sedat ÇELENLİOĞLU ve Ayhan AKARSU'nun katılımlarıyla yapılan 06.02.2012 günlü toplantısında:

I-İLK İNCELEME: Dosya üzerinde 2247 sayılı Yasa'nın 27. maddesi uyarınca yapılan incelemeye göre; İdare Mahkemesince, 2247 sayılı Yasa'nın 19. maddesine göre başvuruda bulunulmuş olduğu, idari yargı dosyasının Mahkemece, ekinde adli yargı dosyası ile birlikte Uyuşmazlık Mahkemesi'ne gönderildiği ve usule ilişkin herhangi bir noksanlık bulunmadığı anlaşıldığından, "davacının yönetim kurulu üyeliğinden çıkarılması işleminin iptali istemi yönünden" doğan görev uyuşmazlığının esasının incelenmesine oybirliği ile karar verildi.

II-ESASIN İNCELENMESİ: Raportör-Hakim Taşkın ÇELİK'in, davanın çözümünde adli yargının görevli olduğu yolundaki raporu ile dosyadaki belgeler okunduktan; ilgili Başsavcılarca görevlendirilen Yargıtay Cumhuriyet Savcısı Mehmet BAYHAN ile Danıştay Savcısı Mehmet AKKAYA'nın davada adli yargının görevli olduğu yolundaki sözlü açıklamaları da dinlendikten sonra GEREĞİ GÖRÜŞÜLÜP DÜŞÜNÜLDÜ:

Dava, Y.Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatifi Yönetim Kurulu üyesi olan davacının, Yönetim Kurulu kararıyla üyeliğine son verilmesine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılmıştır.

Kooperatifler ortaklarının belirli ekonomik yararlarını ve özellikle meslek ve geçimlerine ilişkin gereksinimlerini karşılıklı yardım dayanışma yoluyla sağlayıp korumak amacıyla kurulan özel hukuk tüzel kişileridir. Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatifleri de, ilk başta 507 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Kanunu, daha sonra ise bu Kanununu yürürlükten kaldıran 5362 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanununa göre kurulmuş meslek odasına kayıtlı esnaf veya sanatkârlar tarafından, küçük esnafın finansman ihtiyacını karşılamak amacı ile kurulan ve 1969 yılına kadar Türk Ticaret Kanunu hükümlerine tabi olarak, 1969 yılından sonra ise 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile bu kanun hükümlerine göre faaliyetlerini sürdüren özel hukuk tüzel kişiliğini haiz kuruluşlardır. Bu açıdan, Anayasanın 135. Maddesinde ifade edilen kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından değildir.

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun "Tarif" başlıklı 1. maddesinde, "Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklara kooperatif denir.";

"Tüzel kişiliğin kazanılması ve sorumluluk" başlıklı 7. maddesinde, "Kooperatif ticaret siciline tescil ile tüzel kişilik kazanır. Tescilden önce kooperatif namına işlem yapanlar bunlardan şahsan ve zincirleme olarak sorumludur.";

"B) Yönetim kurulu: I – Ödevi ve üye sayısı" başlıklı 55. maddesinde, " Yönetim Kurulu, kanun ve anasözleşme hükümleri içinde kooperatifin faaliyetini yöneten ve onu temsil eden icra organıdır.

Yönetim Kurulu en az üç üyeden kurulur. Bunların ve yedeklerinin kooperatif ortağı olmaları şarttır.

Yönetim Kurulu üyeliğine seçilen tüzel kişiler, temsilcilerinin isimlerini kooperatife bildirir.";

"II – Üyelik şartları ve ücret" başlıklı 56. maddesinde, " (Değişik: 6/10/1988 - 3476/14 md.)

Yönetim kurulu üyelerinde aşağıdaki şartlar aranır.

1. Türk vatandaşı olmak.

2. Aynı türde başka bir kooperatifin yönetim kurulu üyesi olmamak.

3. (Değişik: 23/1/2008-5728/338 md.) Devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, (…) zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından ya da bu Kanun hükümlerine göre mahkum olmamak.

Üyelik şartları denetçiler tarafından araştırılır. Bu şartları taşımadıkları halde seçilenler ile sonradan kaybedenlerin görevlerine yönetim kurulunca son verilir.

Haklarında yukarıdaki suçlarla ilgili olarak kamu davası açılmış olanların görevleri ilk genel kurul toplantısına kadar devam etmekle beraber, yönetim kurulunca bu durumdaki üyelerin genel kurulca azli veya göreve devamı hakkında karar alınmak üzere yapılacak ilk genel kurul gündemine madde konulur.

Bu veya anasözleşmede gösterilecek diğer bir sebeple yönetim kurulu toplantı nisabını kaybederse, boşalan yönetim kurulu üyeliklerine denetim kurulu üyeleri tarafından gecikilmeksizin yeteri kadar yedek üye çağrılır.

Yönetim kurulu üyelerinden bir veya bir kaç kooperatifi temsil yetkisini haiz murahhas üye seçilebilir. Murahhas üyelerin seçilmesi ve değiştirilmesi Ticaret Siciline tescil ettirilir.

Yönetim kurulu üyelerine genel kurulca belirlenen aylık ücret, huzur hakkı, risturn ve yolluk dışında hiç bir ad altında başkaca ödeme yapılamaz.";

"Anonim şirket hükümlerine atıf" başlıklı 98.maddesinde, " Bu kanunda aksine açıklama olmayan hususlarda Türk Ticaret

Kanunundaki Anonim şirketlere ait hükümler uygulanır.;

"Davaların niteliği ve muhakeme usulü" başlıklı 99. maddesinde, " Bu kanunda düzenlenen hususlardan doğan hukuk davaları, tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın ticari dava sayılır.

Bu davalarda basit muhakeme usulü uygulanır." ; denilmiş;

"Esnaf Ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatifi Anasözleşmesi"nin "Kuruluş" başlıklı 1. maddesinde "Bu anasözleşmede isimleri, tabiiyetleri, adresleri ve taahhüt ettikleri sermaye payları gösterilen esnaf ve sanatkârlar tarafından 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu hükümlerine göre değişir ortaklı, değişir sermayeli ve sınırlı sorumlu bir esnaf ve sanatkârlar kredi ve kefalet kooperatifi kurulmuştur."; "Tüzel Kişiliğin Kazanılması ve Anasözleşme Değişikliği" başlıklı 2. maddesinde " Kooperatif ticaret siciline tescil ile tüzel kişilik kazanır. Tescilden önce kooperatif namına iş ve işlem yapanlar bunlardan şahsen ve zincirleme sorumludurlar. Anasözleşmede yapılacak değişiklikler kuruluştaki usule tabidir."; denilmiş, 22 ila 56. maddeleri kapsayan "Dördüncü Bölüm" de "Kooperatif Organları ve Yönetimi" hususlarına yer verilmiştir.

Dava dosyasının incelenmesinden, Y.Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifi Yönetim Kurulu üyesi olan davacının, 3.2.2010 tarihli, 2011/52 sayılı, Yönetim Kurulu üyeliği hakkındaki yazı ile; Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Teşkilatlandırma Genel Müdürlüğü Müfettişi O.S.'nin 13.12.2010 tarihli teftiş raporu kesin sonucuna istinaden verilen talimata uyularak, 1.2.2011 tarih ve 2 nolu Kararı ile yönetim kurulu üyeliğine son verilmesi üzerine; gerek Kooperatifler Kanunun 56 ve destek maddeleri, gerekse Kooperatifler Kanununda açıklık bulunmayan durumlarda atıf yapılan Türk Ticaret Kanununun Anonim şirketler hakkındaki hükümleri, gerekse kooperatif ana sözleşmesindeki sarih maddeler dikkate alındığında yapılan işlemin tamamen keyfi ve hukuka aykırı olduğu; genel kurul tarafından yönetim kuruluna seçilen bir yönetim kurulu üyesi hakkında yönetimden çıkarma işlemi tasarrufunun sadece ve münhasır olarak genel kurulun yapacağı bir işlem olduğu, ancak bu olayda bunların yok sayıldığı, çünkü Kooperatifler Kanununun 56. maddesinde belirtildiği gibi, Türk Ticaret Kanunun Anonim ortaklarla ilgili hükümlerinin kooperatifler hakkında uygulanmasına dair yapılan atıf dikkate alındığında, yönetim kurulu üyeliğine seçilme ve yine yönetim kurulu üyeliğinin son bulması hakkındaki hükümlerin de aynı sarahatte olduğu; hukuk zorlanarak, kooperatif ana sözleşmesinin 43. maddesinin, 6. bölümündeki, değiştirilen hükmün müfettiş raporunda görmezden gelindiği ve hukuka aykırı bir şekilde yönetim kurulundan çıkarma işleminin gerekçesi yapıldığı ifade edilerek dava açıldığı anlaşılmıştır.

Belirtilen durum karşısında, Esnaf ve Sanatkârlar Kredi ve Kefalet Kooperatifi Yönetim Kurulu üyesi olan davacının, Yönetim Kurulu kararıyla üyeliğine son verilmesine ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan davanın özel hukuk alanını ilgilendirdiği; uyuşmazlığın Ana Sözleşme ve 1163 sayılı Yasa ile bu Yasanın 98. ve 99. maddelerinin gönderme yaptığı Türk Ticaret Kanunu kuralları içinde çözümlenmesi gerektiği ve adli yargı yerinin görevine girdiği sonucuna varılmıştır.

Açıklanan nedenlerle İdare Mahkemesinin başvurusunun kabulü ile Y.Asliye Hukuk Mahkemesince verilen görevsizlik kararının kaldırılması gerekmiştir.

S O N U Ç : Davanın çözümünde ADLİ YARGININ görevli olduğuna, bu nedenle Rize İdare Mahkemesi'nin BAŞVURUSUNUN KABULÜ ile Y.Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 8.3.2011 gün ve E: 2011/41, K: 2011/9 sayılı GÖREVSİZLİK KARARININ KALDIRILMASINA, 06.02.2012 gününde OYBİRLİĞİ İLE KESİN OLARAK karar verildi.